

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์¹

กรมทรัพย์สินทางปัญญามีนโยบายในการผลักดันให้มีการนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยมาขึ้นทะเบียนรับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิ์ ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครอง เพื่อให้ทันกับการแข่งขันทางการค้ากับนานาประเทศ โดยมีการตั้งเป้าสินค้านำร่องที่จะจดทะเบียนในปี 2547 จำนวน 10 รายการ แต่ปัจจุบันมีสินค้าไทยที่ขึ้นจดทะเบียนเพียงรายการเดียว คือ ส้มโอนครชัยศรี (ขึ้นจดตั้งแต่กลางปี 2547) แต่ถึงขณะนี้ผ่านขั้นตอนมาได้แค่การยื่นคำขอ

ปัญหาของการจดทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่

- คนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจดคุ้มครองมากพอ และยังไม่ค่อยเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับกลับจากการคุ้มครองสิ่งเหล่านี้
- พ.ร.บ. คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ถือเป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนเมษายน ปี 2546 ทำให้กฎหมายดังกล่าวยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก
- ขั้นตอนการยื่นคำขอเพื่อรับการคุ้มครองก็มีเงื่อนไขมากมาย คือ
 - การพิสูจน์ว่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นสามารถขึ้นทะเบียนได้ ต้องมีการพิสูจน์ความเชื่อมโยงและผูกพันกับท้องถิ่นนั้นๆ ให้เห็นได้อย่างชัดเจน
 - เมื่อผ่านการยื่นคำขออนุญาตได้รับการจดทะเบียนแล้ว ต้องมีกระบวนการประกาศให้สาธารณชนรับทราบ เพื่อที่จะดูว่ามีผู้คัดค้านภายใน 90 วัน นับจากวันประกาศหรือไม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาเป็นปี
 - หลักเกณฑ์การพิสูจน์เป็นเรื่องยาก และอาจถึงขั้นไม่สามารถจดคุ้มครองได้เลย เพราะสินค้าท้องถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ ของไทย มีหลายรายการที่เป็นสินค้าชนิดเดียวกัน เช่น ขนมหัก มีหลายพื้นที่นำมาทำเป็นสินค้าขึ้นชื่อประจำท้องถิ่น เป็นต้น
- ขณะนี้หลายประเทศได้ขยายการคุ้มครองให้มีการจดทะเบียนเพื่อรับการคุ้มครองในประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากการคุ้มครองในประเทศ
 - จีน ก็ได้ผลักดันให้มีการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า โดยได้มีแผนที่จะนำสินค้าเข้ามาจตุรับการคุ้มครองในประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยด้วย
 - เปรู ก็ได้ยื่นรายการสินค้า คือ สุรา PISCO เข้ามาจดในประเทศไทยแล้ว เพื่อรองรับการเปิดตลาดสินค้าที่จะมีขึ้นในอนาคต
- กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดย
 - ได้รวบรวมรายชื่อสินค้าภูมิภาคที่เข้าข่ายเป็นสิ่งบ่งชี้ฯ 345 รายการ และเห็นควรมีการกำหนดเป็นมาตรการระยะสั้นในการผลักดันให้สินค้านำร่องเข้ามาจดคุ้มครองให้มากที่สุด โดยลดอุปสรรคของการจดทะเบียนคุ้มครองให้ได้รับความสะดวกมากกว่านี้
 - กำหนดมาตรการระยะยาว ในการส่งเสริมความรู้ให้ประชาชนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองทรัพย์สินท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนไทยหันมาใช้สิทธิคุ้มครองตามกฎหมายให้ได้มากที่สุด

¹ ที่มา: หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันอังคารที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548